

Posudek na disertační práci

Mgr. Jiřího Stočese

Saský univerzitní národ pražské právnické univerzity (1372-1419)

Ústav českých dějin, historické vědy – české dějiny, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
v Praze, Praha 2006, 279s.

Předkládaná disertační práce Mgr. Jiřího Stočese je věnována dějinám pražské univerzity, zejména jejímu správnímu vývoji, a prosopografickému výzkumu saského univerzitního národa pražské právnické univerzity v letech 1372 – 1419. Při zpracování druhého z těchto témat, tj. jednoho z univerzitních národů, navazuje autor na diplomové práce, které vzešly ze semináře PhDr. Michala Svatoše. J. Stočes je sám autorem jedné z těchto diplomových prací, nazvané „Regionální a sociální původ příslušníků bavorského univerzitního národa na pražské právnické univerzitě v letech 1372 až 1419“, obhájené r. 1998. Hlavním pramenem disertace je matrika právnické univerzity, ztracená r. 1945 a dnes v originále *de facto* neexistující. Již tato skutečnost omezuje způsob kladení otázek a neumožňuje jednoznačnou rekonstrukci vzniku a způsobu vedení matriky. Není možno provést ani důkladný paleografický a diplomatický rozbor.

Poněkud zavádějící je název disertace, pod nímž by čtenář očekával spíše hlubší studium osudů studentů právnické univerzity. J. Stočes se však napřed musel terminologicky a ze správního hlediska vymezit vůči dosavadnímu chápání národů na pražské univerzitě, a to zejména v souvislosti s rozštěpením univerzity v r. 1372. Autor sám v úvodu své práce uvádí, že hlavními cíli je jednak rozbor vývoje univerzitních národů na pražské univerzitě, jednak prosopografický výzkum saského univerzitního národa v letech 1372-1419. Zatímco první cíl splnil beze zbytku a disertace přináší řadu nových poznatků, o druhé části práce sám uvádí, že „... předkládá pouze předběžné výsledky ...“.

Práce je logicky členěna do čtyř základních kapitol. První z nich obsahuje rozbor dochovaných pramenů a literatury. Autor zde prokázal značnou erudici a širokou obeznámenost s domácí i zahraniční literaturou. Ve druhé části této kapitoly se pak zabývá i moderní metodologií výzkumů univerzitních pramenů. J. Stočes provedl důkladný rozbor literatury, všímá si zažitých klíšé a zaznamenává jejich rozšíření dokonce i v odborně populární historiografii (jako např. předsudek o možnosti studia na právnické univerzitě teprve po absolutoriu artistické fakulty). Musel se vyrovnat také se základním biografickým dílem pro pražskou předhusitskou univerzitu, totiž s *Životopisným slovníkem ... Josefa Tříšky*, který řadu údajů uvádí chybně nebo nedůsledně. Místy je sice Stočesův výklad až příliš detailní, na druhou stranu však je chvályhodná jeho citlivost, s jakou vnímá středověkou pražskou univerzitu v evropských souvislostech. Pokud však autor chce provádět komparativní studium, měl by zahrnout do svého zorného úhlu nejen literaturu německou, ale i např. francouzskou a anglickou. Dovolím si tu upozornit alespoň na práci amerického historika Williama J. Courtenaye, který systematicky zpracovává prosopografickou metodou pařížskou středověkou univerzitu (např. *Parisian scholars in the Early fourteenth Century* nebo *Rotuli Parisienses. Supplications to the Pope from the University of Paris*). Alespoň po metodologické stránce by stál jistě za zmínku dlouholetý projekt Ludwiga Schmutze, který zpracovává registra suplik úřadu penitenciářů. Práce W.J. Courtenaye sice zachycují období starší než prameny pražské, ale určitou analogii s vývojem univerzity a církevní správy v Čechách na sklonku 14. století bychom mohli jistě vysledovat.

Druhá a třetí kapitola disertace spolu úzce souvisejí. Autor se nejprve věnoval výkladu vzniku univerzitních národů a jejich správy na dvou význačných středověkých univerzitách, totiž v Bologni a Paříži, a doplnil je o stručný přehled vývoje na dalších evropských učeních. Tento výklad je sice založen na studiu literatury, ale i tak upozornil na několik zajímavých a

doposud systematicky nezpracovaných témat, jako je např. existence českého univerzitního národa na boloňské a padovské univerzitě. Formování univerzitních národů na pražském obecném učení (III. kapitola) pak tvoří jádro první části práce. Na základě rozboru pramenů, a to zejména interpretace fragmentu matriky vydané F. Doellem (r. 1924) dospěl J. Stočes k názoru, že v Praze existovalo po rozštěpení univerzity celkem osm korporací univerzitních národů, čtyři na třífakultní univerzitě a čtyři analogické na právnické univerzitě, a potvrdil tak hypotézy některých starších badatelů (např. P. Morawa). Ve druhé části výkladu se pak pokusil rozbořem sporů mezi univerzitními národy třífakultní univerzity zachytit vývoj nacionálně podbarvených událostí ústících v secesi r. 1409. Autor se přitom snaží hledat odpověď na otázku, zda obdobné spory mohly existovat také na samostatné právnické univerzitě. Sám však na ni není schopen na základě prostudovaných materiálů jednoznačně odpovědět.

Druhé těžiště práce leží v poslední, tedy čtvrté kapitole disertace, která je věnována celkové charakteristice saského univerzitního národa pražské právnické univerzity. Po metodické stránce vychází autor z databáze (v Paradoxu) původně připravené pro diplomové práce na zpracování údajů o univerzitních národech (Stočes, Borovičková, Sukkariová). V disertaci je uveden odkaz na publikovaný článek, který databázi charakterizuje podrobněji, a zmínka, že tato databáze „byla jen v detailech upravena“. Metodiku zpracování databáze tak není čtenář schopen posoudit. Autor vypracoval originální metodiku výzkumu „geografického“ původu studentů právnické univerzity, v níž od sebe odlišuje místo původu a místo držení obročí. Upozornil také na značnou nespolehlivost údaje o místě původu v univerzitní matrice a úskalí spojování lokality s případným přízviskem či rodovým jménem studenta. J. Stočes pak jednotlivé studenty dohledával v dalších pramenech. Pokud dotyčného jinde nenalezl, zařadil ho do skupiny osob s neurčitelným místem původu (s. 132). Sám autor zde uvádí, že počet osob s přesně určeným místem původu je zatím *poměrně* velký. Tento přístup je samozřejmě správný v principu, otázkou však zůstává, do jaké míry to může ovlivnit závěry statistiky. V grafech a tabulkách se totiž tato okolnost vůbec neprojevila, což může vyvolávat jisté pochybnosti. Je však pravděpodobné, že tato závada bude napravena po dopracování zbývající části repertoria. V předkládané práci je podrobnější analýzou zpracována pouze jen asi polovina (celkem 610 osob) z celkového počtu zapsaných studentů právnické univerzity. Autor se tak intenzivně věnoval pouze období do r. 1385. Užití termínu „jedna generace“ pro celé toto období však může být mírně zavádějící. J. Stočesovi se podařilo prokázat, že asi 14 % z osob imatrikulovaných v letech 1372 – 1385 drželo již v době příchodu na univerzitu nějaký úřad a dalších 37 % ho získalo v době studia na právnické univerzitě. To, že se do matrik a jiných soupisů osob nezapisovaly všechny osobní údaje systematicky (např. hodnosti či držení benefícia), není nikterak překvapivé. Spíše to jen ilustruje způsob vedení těchto úředních knih. V této souvislosti by jistě bylo vhodné pokusit se rekonstruovat činnost univerzitní kanceláře a způsob vlastního zapisování do univerzitní matriky (zda se např. nejednalo o přepisy z prvotních seznamů či konceptů, jako tomu bylo např. v biskupské kanceláři).

Autorovi se podařilo jednoznačně prokázat, že saský univerzitní národ hrál důležitou roli při obsazování vrcholných církevních úřadů v severních částech Říše, Skandinávii a Pobaltí, a to pravděpodobně po celou dobu fungování právnické univerzity.

Na s. 166 autor disertace píše, že *...osoby s držbou čtyř a více církevních úřadů ... je třeba vnímat spíše ilustrativně ..[a] lze předpokládat, že jejich počet bude zvláště u těch největších mnohoobročníků s postupujícím výzkumem ještě dále narůstat.* Zde bych si dovolila upozornit na nejnovější výzkumy Dominika Budského, který zpochybnil u řady známých mnohoobročníků faktickou držbu všech uváděných úřadů a upozornil na skutečnost, že tito lidé byli v mnoha případech pouhými „mnohoexpektanty“. Zde by však bylo zapotřebí dalšího studia.

Na závěr práce jsou připojeny dva samostatné exkursy k dějinám pražského předhusitského vysokého učení, a to výklad o konzervátorech práv vysokého učení a ukázka z připravovaného biografického repertoria saského národa právnické univerzity. První exkurs je v podstatě samostatným článkem, který s tématem disertace souvisí okrajově a autor jej zamýšlí také samostatně publikovat. Druhý exkurs je pak přímo náhledem do autorovy prosopografické dílny. J. Stočes zde prezentuje sedmnáct biogramů absolventů pražského učení. Ve srovnání s Tríškovým *Životopisným slovníkem* jsou Stočesovy biogramy detailněji zpracovány a jsou opatřeny poznámkovým aparátem, obsahujícím nesrovnatelně větší množství údajů. Jako vzorový příklad může posloužit Henning Wachholz (Stočes, s. 237), k němuž má Tríška pouze jediný údaj, a to rok imatrikulace. Pokud se J. Stočesovi podaří toto dílo dokončit v představovaném rozsahu, bude se jednat o velmi záslužný čin, na jehož základě snad bude možné pochopit další souvislosti vývoje pražské univerzity.

Pokud by se podařilo navíc, jak se o tom autor zmiňuje, zpřístupnit data z matriky právnické univerzity (ať již na internetu nebo formou publikace na CD-ROMu), dalo by se snad konečně uvažovat o propojení řady již existujících databází s údaji o duchovních a studentech v předhusitských Čechách.

Závěrem je možno konstatovat, že se jedná o práci zdařilou, po menších úpravách a dokončení naznačeného biografického repertoria vhodnou k publikování. Společně s autorem předkládané disertace si nelze než přát, aby „*definitivně skončila doba národnostního či ideologického soupeření a alespoň střední Evropa se podobně jako ve středověku [stala] jedním velkým prostorem k intelektuální (spolu)práci a svobodné partnerské diskusi*“.

Předkládaná doktorská disertační práce odpovídá požadavkům na ni kladeným, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 3. května 2006

PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.